

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра слов'янської філології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан філологічного
факультету

Євгенія ЧЕКАРЕВА

” *серпень* 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Сучасна російська літературна мова: Морфеміка та словотвір

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань 03 Гуманітарні науки

спеціальність 035 Філологія

освітня програма Слов'янська філологія, літературне редагування і створення контенту

вид дисципліни Обов'язкова

факультет філологічний

2024 / 2025 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою філологічного факультету

“26” червня 2024 року, протокол № 15

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Кардашова Олена Володимирівна, кандидат філологічних наук, старший викладач закладу вищої освіти.

Програму схвалено на засіданні кафедри слов'янської філології

Протокол від “20” червня 2024 року № 15

Завідувач кафедри Людмила ПЕДЧЕНКО

Програму погоджено з гарантом освітньої (професійної/наукової) програми (керівником проєктної групи) Слов'янська філологія, літературне редагування і створення контенту
назва освітньої програми

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми (керівник проєктної групи) Любов СКУБАЧЕВСЬКА

Програму погоджено науково-методичною комісією філологічного факультету

Протокол від “25” червня 2024 року № 9

Голова науково-методичної комісії Марія БОБРО

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Сучасна російська літературна мова: Морфеміка та словотвір» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки першого рівня вищої освіти, бакалаврського освітньо-кваліфікаційного рівня спеціальності 035 Філологія спеціалізації 035.034 Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – російська освітньої програми Слов'янська філологія, літературне редагування і створення контенту.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. **Метою** викладання навчальної дисципліни «Сучасна російська літературна мова: Морфеміка та словотвір» є формування таких загальних і фахових компетентностей:

1.1.1 здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

1.1.2 навички використання інформаційних і комунікаційних технологій, зокрема для вирішення стандартних завдань у практичних ситуаціях;

1.1.2 уміння пропонувати свої послуги на ринку праці, укласти договір, співпрацювати з фахівцями, спілкуватися у професійному середовищі тощо;

1.1.2 здатність працювати в міжнародному контексті; розуміння культур та традицій інших країн;

1.1.2 здатність працювати в команді та автономно;

1.1.2 здатність адаптуватися до нових ситуацій, генерувати нові ідеї;

1.1.2 дотримання етичних принципів як з точки зору професійної чесності, так і з точки зору розуміння можливого впливу досягнень з філології на соціальну сферу;

1.1.2 здатність інтерпретувати інформацію в усній формі, перекладати та реферувати її письмово;

1.1.2 здатність усно та письмово спілкуватися українською та російською мовами;

1.1.2 здатність спілкуватися іноземною мовою у професійній діяльності, опрацьовувати фахову літературу рідною та іноземною мовою;

1.1.2 набуття гнучкого мислення, відкритість до застосування філологічних знань в широкому діапазоні можливих місць роботи та повсякденному житті;

1.1.2 здатність володіти знаннями з філософії, філологічних дисциплін, історії, педагогіки середньої школи, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації творчої особистості, формуванню загально гуманістичних та етичних цінностей науково-дослідної діяльності;

1.1.2 здатність володіти базовими знаннями в галузі професійно-орієнтованих гуманітарних наук в обсязі, необхідному для здійснення професійної науково- дослідної та викладацької діяльності;

1.1.2 здатність спілкуватися із нефхівцями на філологічні теми, вести просвітницьку роботу;

1.1.2 здатність розуміти процеси розвитку мовних і літературних процесів, їх зв'язку з суспільством, уміти використовувати цізнання в педагогічній діяльності;

1.1.2 здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань;

1.1.2 розуміння основних проблем дисциплін, що визначають конкретну філологічну галузь, їх взаємозв'язку в цілісній системі знань;

1.1.2 здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних фактів, інтерпретації та перекладу тексту;

1.1.2 здатність реалізовувати знання з основних понять і концепцій сучасної мовознавчої і літературознавчої науки, вільно оперувати мовознавчим та літературознавчим матеріалом;

1.1.2 здатність використовувати систему знань у галузі лінгвістики, літературознавства, перекладознавства в науково-дослідній діяльності.

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

ЗК 4. Здатність бути критичним і самокритичним;

ЗК 5. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями;

ЗК 6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел;

ЗК 7. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми;

ЗК 8. Здатність працювати в команді та автономно;

ЗК 10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

ЗК 11. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

ЗК 12. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій;

ЗК 13. Здатність проведення досліджень на належному рівні;

ЗК 14. Здатність інтерпретувати інформацію в усній формі, перекладати та реферувати її письмово;

ЗК 16. Набуття гнучкого мислення, відкритість до застосування філологічних знань в широкому діапазоні можливих місць роботи та повсякденному житті;

ФК 1. Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ;

ФК 2. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні;

ФК 4. Здатність аналізувати діалектні та соціальні різновиди мови, описувати соціолінгвальну ситуацію;

ФК 6. Здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати українську і російську мови в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у різних сферах життя;

ФК 7. Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних і літературних фактів, інтерпретації та перекладу тексту;

ФК 8. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань;

ФК 11. Здатність до надання консультацій з дотримання норм літературної мови та культури мовлення;

ФК 15. Здатність використовувати професійно-профільовані знання й уміння в педагогічній діяльності.

1.2. Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Сучасна російська літературна мова: Морфеміка та словотвір» є:

1.2.1. опанувати теорію морфологічної структури російського слова та науковий метод морфемного аналізу, тобто дати майбутнім вчителям необхідні для роботи в школі лінгвометодичні знання, а також допомогти виробити навички самостійного морфемного аналізу;

1.2.2. сформулювати теоретичні знання і практичні вміння: виділити основу та граматичний формант, а також корінь, префікс, суфікс, інтерфікс, постфікс в слові;

1.2.3. вміти сформулювати значення кожної морфеми та навести інші приклади;

1.2.4. опанувати теорію сучасного словотвору як науки та науковий метод словотвірного аналізу, тобто виробити навички самостійного словотвірного аналізу;

- 1.2.5. вміти правильно підібрати мотивуюче слово, виділити словотвірний формант;
 1.2.6. вміти визначити словотвірну семантику в різних словотвірних моделях;
 1.2.7. вміти проаналізувати кожен словотвірний тип, самостійно навести приклади;
 1.2.8. знати основні способи словотворення в російській мові;
 1.2.9. сформувати знання та навички наукового морфемного та словотвірного аналізу: розуміти відмінності між цілями, завданнями, методами і результатами двох видів аналізу;
 1.2.10. відрізняти словотвірне значення від інших видів лінгвістичного значення – граматичного, лексичного.

1.3. Кількість кредитів: 4/4

1.4. Загальна кількість годин: 120 / 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	2-й
Семестр	
3-й	3-й
Лекції	
32 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	8 год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
56 год.	104 год.
у тому числі індивідуальні завдання	
год.	

У разі викладання дисципліни в малочисельній групі кількість годин, відведених на лекції, практичні, семінарські та лабораторні заняття скорочується до 70% від вказаних у таблиці 1.5, а кількість годин самостійної роботи відповідно збільшується.

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких **програмних результатів навчання**:

знати:

– методи та інструментальні засоби комп'ютерних технологій пошуку, обробки, подання, зберігання і захисту наукової інформації, способи, методи та форми реалізації універсальних та спеціалізованих інформаційних систем для пошуку, обробки і подання інформації у лінгвістиці, програми та комп'ютерні технології оптимізації процесу вивчення та лінгвістичних досліджень, основи комп'ютерної лінгвістики;

– методи та методики набуття професійної науково-дослідної інформації, методи та методики обробки професійної науково-дослідної інформації, методи та методики збереження та поширення науково-дослідної інформації;

вміти:

- самостійно набувати знання в різних галузях сучасної науки та застосовувати їх у професійній діяльності; вміти працювати автономно та в колективі;
- працювати з інформацією: інтерпретувати, перекласти та реферувати її в усній та письмовій формі;
- здійснювати фахову комунікацію рідною, державною та іноземною мовами;
- володіти базовими знаннями з філологічних наук, необхідними для здійснення професійної науково-дослідної та викладацької діяльності;
- формувати судження з основних проблем сучасного мовознавства та літературознавства;
- здійснювати просвітницьку роботу з метою підвищення культури мовлення та орфографічної грамотності;
- вільно володіти мовознавчою та літературознавчою метамовами;
- використовувати спеціальну термінологію у професійній діяльності;
- аналізувати мовні та літературні явища у їхньому взаємозв'язку і взаємозалежності;
- користуватися прийомами мовного та літературного аналізу, реферування, навичками критичного мислення;
- виявляти мовні та літературні явища, збирати матеріал, систематизувати та описувати його;
- використовувати досягнення сучасної лінгвістики, літературознавства та перекладознавства для розв'язання мовних та літературознавчих проблем;
- створювати усні й письмові тексти різних жанрів і стилів;
- виявляти стилістичні, смислові, композиційні та технічні вади тексту та редагувати його;
- користуватися системою Windows, офісними технологіями (MS Office), додатковими пакетами, системами оптичного розпізнавання, програмами статистичної обробки текстів.

ПРН 1. Вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною та іноземними мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації.

ПРН 2. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

ПРН 3. Організовувати процес свого навчання й самоосвіти.

ПРН 6. Використовувати інформаційні й комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих задач і проблем професійної діяльності.

ПРН 7. Розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів.

ПРН 8. Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію української та зарубіжних мов і літератур і вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН 10. Знати норми літературної мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності.

ПРН 11. Знати принципи, технології і прийоми створення усних і письмових текстів різних жанрів і стилів державною та іноземними мовами.

ПРН 12. Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.

ПРН 14. Використовувати російську і українську мови в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у побутовій, суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя.

ПРН 16. Знати й розуміти основні лінгвістичні та літературознавчі поняття, теорії та концепції, уміти застосовувати їх у професійній діяльності.

ПРН 17. Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення й використовувати їх для розв'язання складних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання.

ПРН 19. Мати навички участі в наукових та/або прикладних дослідженнях у галузі філології.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Морфеміка сучасної російської мови

Тема 1. Предмет морфеміки. Морфема. Словозміна та словотвір

Поняття про морфему і морф; про морфи-аломорфи та морфи-варіанти морфеми. Основні ознаки морфеми. Типи морфем: 1) за роллю у слові – кореневі (вільні і пов'язані) і афіксальні; 2) за місцем у слові (для афіксальних) – префікси, інтерфікси, суфікси, постфікси, флексії, субморфи; 3) за значенням - словотвірні та несловотвірні (формотвірні або словозмінні); 4) по маніфестації – матеріально виражені та нульові (нульова флексія, нульовий суфікс); 5) морфеми споконвічні та запозичені; 6) морфеми продуктивні та непродуктивні. Поняття уніфіксу. Графічні позначення морфем. Теоретичне та практичне значення морфеміки. Загальна характеристика морфемних словників. Наукова морфеміка та шкільний підручник.

Тема 2. Закінчення (флексія)

Поняття про закінчення. Правило виділення закінчень. Типи закінчень: субстантивні, ад'єктивні, особисті флексії дієслова, нульові закінчення, унікальні закінчення. Типи парадигм та типи відмін. Категорії слів, які мають закінчення. Багатозначність та омонімія флексій. Значення закінчень та граматичних суфіксів. Поняття про граматичний суфікс та склад граматичних суфіксів. Зіставлення закінчень слів російської та української мов в аспекті походження та значення. Особливості перекладу з російської мови на українську та навпаки.

3. Основа слова

Поняття про основу слова. Значення основи в аспекті значущості, формоутворення та словотвору. Чому в основу слова не можна включати граматичні суфікси і флексії. Структурні типи основ: похідні та непохідні, члені та нечленні, перервані. Дві (іноді три) основи дієслова та деяких груп іменників. Історичні чергування в основі слова. Історичні зміни у структурі російського слова (процеси морфологічного спрощення, перерозкладення) та його результати. російського слова (процеси морфологічного спрощення, перерозкладення) та його результати.

Тема 4. Корінь

Поняття про корінь як основну та обов'язкову частину слова. Історичні чергування звуків, варіювання кореня. Вільний та пов'язаний корінь, принципи виділення кореня. Спрощення у структурі слова. «Далека» та «ближня» етимологія слова. Як вирішується в морфемних і словотвірних словниках питання щодо меж смислової спорідненості однокоренових слів. Унікальний корінь. Ступені членності слів. Зіставлення коренів слів російської та української мов в аспекті походження та значення. Особливості перекладу з російської мови на українську та навпаки.

Тема 5. Приставка (префікс)

Феномен словотвірного значення приставки. Інвентар споконвічних та запозичених префіксів. Багатозначність, синонімія, антонімія префіксів. Типи приставок за функцією: словотвірні, несловотвірні, так звані «історичні» (у похідних, непохідних, у словах, які пережили історичний процес спрощення морфологічної структури). Зіставлення префіксів російської та української мов в аспекті походження та значення. Особливості перекладу з російської мови на українську та навпаки.

Тема 6. Суфікс

Поняття про суфікс. Словотвірні та формотвірні (граматичні) суфікси. Принципи виділення суфіксів у похідних словах. Несловотвірні суфікси - терміни, значення. Явище аломорфності. Поняття про інтерфікс, субморф. Уніфікси у словнику А.Н.Тихонова. Суфіксальна багатозначність, синонімія, омонімія. Зіставлення суфіксів російської та української мов в аспекті походження та значення. Особливості перекладу з російської мови на українську та навпаки.

Тема 7. Інтерфікс. Постфікс

Склад інтерфіксів та їх функціональна роль. Проблеми виділення та визначення у сучасній науковій літературі. Морфемний статус постфіксу: позиція у слові, функціональна роль, значення. Склад постфіксів. Зіставлення інтерфіксів та постфіксів російської та української мов. Особливості перекладу з російської мови на українську та навпаки.

Тема 8. Морфемний аналіз

Науковий морфемний аналіз у порівнянні зі шкільним аналізом слова за складом. Класи слів щодо процедури морфемного аналізу. Ступені членування та різні принципи членування (методи похідності та залишкового членування). Принципи виділення морфем: значимість, повторюваність. Правила морфемного аналізу щодо різних класів слів.

Розділ 2. Словотвір сучасної російської мови

Тема 9. Предмет та завдання словотвору. Словотвір у синхронії та діяхронії. Роль словотвору у формуванні мовної картини світу

Пізнавальне та дидактичне значення вивчення словотвору. Непохідні слова (симплекси) і похідні – деривати: різна роль у пізнанні та відображенні світу. Словотвірні процеси як відображення систематизуючої роботи людської свідомості щодо категоризації дійсності в мовних формах.

Тема 10. Відношення мотивації. Словотвірна пара

Словотвірно мотивовані слова та їх ознаки. Наукові поняття: словотвірна пара - мотивувальне слово, мотивоване слово, відношення мотивації. Відношення мотивації, напрямки мотивації, її види. Явище множинності мотивації. Словотвір та формотворення.

Тема 11. Твірна основа. Морфонологічні зміни у твірній основі у процесі словотвору

Поняття про твірну основу та словотвірний форманта – основні складові словотвірного аналізу. Правило вичленування твірної основи. Види твірної основи (нечленна і непохідна; членна і непохідна; членна і похідна). Морфонологічні зміни в основі

(історичні чергування та ін.). Словотвірний формант у вузькому (робочому) та широкому (науковому) розумінні.

Тема 12. Системні відношення у словотворі. Словотвірний тип

Поняття словотвірного типу. Параметри опису словотвірного типу в Гр-70 та РГ-80. Пізнавальна цінність поняття словотвірний тип. Продуктивність – непродуктивність, формальна та семантична регулярність словотвірного типу. Узуальне та okazіональне словотворення.

Тема 13. Словотвірне значення

Словотвірне значення у порівнянні з лексичним та граматичним значеннями. Словотвірне значення у словотвірній парі та у словотвірному типі (конкретне та абстрактне). Синтаксична деривація та лексична деривація щодо словотвірного значення. Словотвірні значення – мутаційні, модифікаційні та з відносинами еквівалентності. Різна роль словотвірного значення у формуванні лексичного значення похідного слова. Концепція внутрішньої форми. Фразеологізація словотвірного значення. Пізнавальна цінність поняття словотвірне значення для оволодіння мовою як системою.

Тема 14. Словотвірний ланцюжок. Словотвірне гніздо

Поняття про словотвірний ланцюжок, дериваційний крок. Відношення мотивації, ступінь мотивованості. Поняття словотвірного гнізда, вершини словотвірного гнізда. Відмінність словотвірного гнізда від кореневого. Типи словотвірних гнізд щодо конфігурації. Словотвірні словники (А.Н.Тихонова) та їхні завдання.

Тема 15. Способи словотвору. Деривація лексична та синтаксична

Живі (діючі) словотвірні моделі – способи словотвору. Гетерохронність словотвору. Історична втрата словотвірної моделі – так звані кореневі, лексичні (А.Н.Тихонов) гнізда. Спрощення. Морфологічні способи словотвору простих слів. Неморфологічний словотвір. Способи творення складних слів. Аббревіація та її види. Деривація лексична та синтаксична. Зіставлення способів словотвору в російській та українській мовах. Особливості перекладу похідних слів.

Тема 16. Словотвірний аналіз

Мета, процедура наукового словотвірного аналізу та шкільного словотвірного аналізу. Послідовність та принципи наукового словотвірного аналізу. Словотвірний аналіз над різними класами похідних слів. Різниця між синхронічним та діахронічним словотвірним аналізом. Основні причини втрати колишньої похідності та основні групи слів. Порівняльна характеристика морфемного та словотвірного аналізу: подібності та відмінності в цілях, методах, процедурах та результатах.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин
----------------------	-----------------

	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с. р.		л	п	лаб	інд	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Морфеміка сучасної російської мови												
Тема 1. Предмет морфеміки. Морфема. Словозміна та Словотвір	7	2	2			3	7					7
Тема 2. Закінчення (флексія)	7	2				3	7	1				6
Тема 3. Основа слова	7	2	2			3	7					7
Тема 4. Корінь	7	2	2			3	8	1	1			6
Тема 5. Приставка (префікс)	8	2	2			4	8	1				7
Тема 6. Суффікс	8	2	2			4	8	1	1			6
Тема 7. Інтерфікс. Постфікс	8	2	2			4	7					
Тема 8. Науковий морфемний аналіз	8	2	2			4	8		2			6
Разом за розділом 1	60	16	16			28	60	4	4			52
Розділ 2. Словотвір сучасної російської мови												
Тема 9. Предмет та завдання словотвору. Словотвір у синхронії та діахронії. Роль словотвору у формуванні мовної картини світу	7	2	2			3	7					7
Тема 10. Відношення мотивації. Словотвірна пара	7	2	2			3	7	1	1			5
Тема 11. Твірна основа. Морфонологічні зміни у твірній основі у процесі словотвору	7	2	2			3	7	1				6
Тема 12. Системні відношення у словотворі.	7	2	2			3	8	1				7
Тема 13. Словотвірне значення	8	2	2			4	8	1	1			6

Тема 14. Словотвірний ланцюжок. Словотвірне гніздо	8	2	2			4	7					7
Тема 15. Способи словотвору. Деривація лексична та синтаксична	8	2	2			4	8	1				7
Тема 16. Словотвірний аналіз	8	2	2			4	8		2			6
Разом за розділом 2	60	16	16			28	60	8	8			52
Усього годин	120	32	32			56	120	8	8			104

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Правило виділення закінчень. Типи закінчень: субстантивні, ад'єктивні, особисті флексії дієслова, нульові закінчення, унікальні закінчення.	2
2	Правило виділення основи слова. Структурні типи основ: похідні та непохідні, члені та нечленні, перервані.	2
3	Принципи виділення кореня. Вільний та пов'язаний корінь. Історичні чергування звуків, варіювання кореня. Спрощення у структурі слова.	2
4	Правило виділення префіксів. Типи приставок за функцією: словотвірні, несловотвірні, так звані «історичні» (у похідних, непохідних, у словах, які пережили історичний процес спрощення морфологічної структури).	2
5	Принципи виділення словотвірних суфіксів у похідних словах. Несловотвірні суфікси - терміни, значення. Явище аломорфності.	2
6	Виділення інтерфіксів та постфіксів.	2
7	Науковий морфемний аналіз слів різного структурного типу. Методи похідності та залишкового членування	2
8	Контрольна робота з морфеміки.	2
9	Встановлення відношення мотивації, добір мотивувального слова, словотвірної пари	2
10	Визначення твірної основи та словотвірного форманта. Опис морфонологічних змін у твірній основі.	2
11	Визначення та аналіз словотвірного типу.	2
12	Формулювання словотвірного значення.	2
13	Морфологічні способи словотвору простих слів. Неморфологічний словотвір. Способи творення складних слів.	2
14	Способи творення складних слів. Словотвірний аналіз складних слів.	2
15	Словотвірний аналіз слів різного структурного типу.	2
16	Контрольна робота по словотвору	2
	Разом	32

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Прочитати та законспектувати розділ «Історичні чергування звуків (голосних та приголосних)» книги: Мойсєєв А. І. Історичні чергування звуків (голосних та приголосних) / А. І. Мойсєєв // Основні питання словотвору в сучасній російській мові. - Л., 1987	8 / 15
2	Прочитати та законспектувати: Кузнецова А. І. Принципи морфемного аналізу та побудова словника морфем/ А. І. Кузнецова, Т. Ф. Єфремова // Словник морфем російської мови. - М., 1986. – с. 3-12.	8/15
3	Виписати з етимологічного словника 50 слів, у морфологічній структурі яких відбулося спрощення, показати історичне та сучасне морфемне членування.	8/15
4	Прочитати та законспектувати: Тихонов А. Н. Основні поняття російського словотвору / А. Н. Тихонов // Словотвірний словник російської мови: 2 т. - М., 1985. - Т.1. - С. 18-52.	8/15
5	Виписати по 5 словотвірних типів знаменних частин мови з розділу «Словотвір частин мови» РГ-80 (т.1).	8/15
6	Конспект розділу "Складні слова" РГ-80 (т.1).	8/15
7	Намалювати нелінійно 10 словотвірних гнізд, показавши словотвірні відносини між словами в словотвірних ланцюжках, що сягають одного непохідного слова – вершини гнізда. А. Н. Тихонов // Словотворчий словник російської: 2 т.	8/15
	Разом	56 / 104

6. Індивідуальні завдання

7. Методи навчання

При викладанні курсу на основі різних засад використовуються такі методи навчання, як словесні, наочні, практичні; підготовка до вивчення нового матеріалу, вивчення нового матеріалу, закріплення, контроль і оцінка; пояснення лектора, самостійна робота; дедуктивно-індуктивні, традиційні (порівняння і аналогія), аналітичні та синтетичні методи; стимулювання;

8. Методи контролю

Рейтингова система оцінки успішності студентів складається з поточного (бліцопитування, оцінювання практичних робіт, завдань для самостійної роботи), проміжного (контрольна робота, передбачена навчальним планом), підсумкового (іспит) контролю. Рейтинговий метод викладання мовознавчої дисципліни передбачає розподіл теоретичного матеріалу на частини та організацію навчального процесу за блочною системою.

9. Схема нарахування балів

Приклад для підсумкового семестрового контролю при проведенні семестрового екзамену або залікової роботи

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання						Екзамен (залікова робота)	Сума	
Розділ 1		Розділ 2		Контрольна робота, передбачена навчальним планом				Разом
T1-4	T5-8	T9-13	T14-16	КР 1	КР 2			
8	8	8	8	14	14	60	40	100

Для допуску до складання підсумкового контролю (заліку, або екзамену) здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 20 балів з навчальної дисципліни під час поточного контролю, самостійної роботи, індивідуального завдання.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Оцінка «відмінно» виставляється студентові, якщо він виконав не менш як 90–100% завдань, допустив помилки, що не впливають на загалом високий рівень виконання завдання виявив високий рівень володіння теоретичним матеріалом та здатністю належним чином реалізовувати ці знання на практиці, виявив самостійність в аргументації та доборі прикладів і здатності виконувати як типові, так і нетипові завдання.

Оцінка «добре» виставляється студентові, якщо він виконав не менш як 70–90% завдань, допустив помилки, що не впливають на загалом хороший рівень виконаного завдання виявив хороший рівень володіння теоретичним матеріалом та здатністю належним чином реалізовувати ці знання на практиці, але виявив меншу самостійність в аргументації та доборі прикладів і здатності виконувати як типові, так і нетипові завдання.

Оцінка «задовільно» виставляється студентові, якщо він виконав не менш як 50–70% завдань, допустив помилки, що не впливають на загалом задовільний рівень виконаного завдання виявив задовільний рівень володіння теоретичним матеріалом та здатністю належним чином реалізовувати ці знання на практиці, але виявив недостатню самостійність в аргументації та доборі прикладів і здатності виконувати як типові, так і нетипові завдання.

Оцінка «незадовільно» з можливістю повторного складання виставляється студентові, якщо він виконав менше ніж 50% завдань, допустив значні помилки, виявив незадовільний рівень володіння теоретичним матеріалом та здатністю належним чином реалізовувати ці знання на практиці, не виявив самостійність в аргументації та доборі прикладів і здатності виконувати як типові, так і нетипові завдання.

Проміжний контроль (контрольна робота, передбачена навчальним планом)

Оцінка	Бали	Визначення
Відмінно	13-14	виставляється студентам, які показали різнобічні системні знання програмового матеріалу, вміння бездоганно виконувати завдання
Добре	10-12	заслужують студенти, які показали повні знання програмного матеріалу, успішно виконали завдання, але зробили кілька негрубих помилок, а також допустили декілька неточностей.
Задовільно	7-9	виставляється студентам, які показали знання основного навчального матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого

		навчання та майбутньої роботи за обраною професією, виконали завдання, передбачені навчальною програмою дисципліни.
Незадовільно	0-6	отримують студенти, які показали прогалини в знаннях основного навчально-програмного матеріалу, зробили принципові помилки в ході виконання завдань або не виконали його.

Підсумковий контроль (екзамен)

За національною шкалою	За шкалою ВНЗ	Визначення
Відмінно	36-40	Робота відзначається повнотою і вичерпністю. Студент вільно орієнтується в концептуальному просторі курсу, володіє теоретичними та практичними знаннями про морфему, морфи-аломорфи, морфи-варіанти, типи морфем: за роллю у слові – кореневі (вільні і пов'язані) і афіксальні; за місцем у слові (для афіксальних) – префікси, інтерфікси, суфікси, постфікси, флексії, субморфи; за значенням - словотвірні та несловотвірні (формотвірні або словозмінні); по маніфестації – матеріально виражені та нульові (нульова флексія, нульовий суфікс); морфемами споконвічні та запозичені; морфемами продуктивні та непродуктивні; принципи виділення морфем (значимість, повторюваність); правила морфемного аналізу щодо різних класів слів; вміє самостійно проводити науковий морфемний аналіз; володіє теоретичними та практичними знаннями про словотвірні мотивовані слова та їх ознаки, словотвірну пару - мотивувальне слово, мотивоване слово, відношення мотивації, вміє самостійно встановити відношення мотивації, напрямок мотивації та зробити науковий словотвірний аналіз, самостійно аналізувати мовні факти і факти науки, демонструючи професійний рівень мовної компетенції. Імплементацию теоретичних знань до практики доведено до автоматизму.
Добре	32-35	Вище середнього рівня з кількома негрубими помилками. Студент володіє теоретичними знаннями, проте практичне їх застосування не є таким, що доведено до автоматизму. Загалом правильна робота з невеликою кількістю помилок. Студент має деякі прогалини в теоретичних знаннях, що не стосуються фундаментальних положень.
Задовільно	20-31	Непогано, але зі значною кількістю недоліків. Істотні лакуни в теоретичних знаннях, навички практичної роботи не виходять за межі застосування лише основних теоретичних положень на практиці, є виключно репродуктивними. Виконання задовольняє мінімальні критерії. Мають місце грубі помилки у морфологічному аналізі.
Незадовільно	0-19	Потрібно додатково працювати перед тим, як отримати позитивну оцінку. Теоретичні знання відсутні, студент спроможний виконувати морфологічний аналіз лише на елементарному рівні.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література

1. Быкова Л. А. Чернцова Е. В. Теория и практика морфемного анализа: учебно-методическое пособие для студентов отделения русского языка и литературы филологического факультета. Харьков: ХНУ имени В.Н.Каразина, 2006. 40 с.
2. Грамматика современного русского литературного языка. М.: Наука, 1970.
3. Земская Е.А. Современный русский язык: Словообразование. М., 1973.
4. Земская Е.А. Словообразование как деятельность. М., 1992.
5. Моисеев А.И. Основные вопросы словообразования в современном русском литературном языке. Л., 1987.
6. Русская грамматика: в 2 т. М.: Наука, 1980. Т.1.
7. Современный русский язык / под ред. В. А. Белошапковой. М., 1981.
8. Сопоставительная грамматика русского и украинского языков / под ред. Н. Г. Озеровой. Киев: Наукова думка, 2003.
9. Тихонов А.Н. Основные понятия русского словообразования / А. Н. 10. Тихонов //
10. Словообразовательный словарь русского языка: в 2 т. М., 1985. Т.1. с. 18-52. 11. Шанский Н.М.
11. Современный русский язык: в 3 ч. / Н. М. Шанский, А.Н. Тихонов. М., 1981. ч. 2.

Методичне забезпечення

12. Лабораторные работы по русскому языку (контрольные вопросы и проверочные задания к разделу «Морфемика») / Л. А. Быкова, Н. П. Супонева. Харьков: ХГУ, 1991. 36 с.
13. Методические указания к выполнению лабораторных работ по современному русскому языку (раздел «Словообразование») / Е. В. Чернцова Х.: ХНУ имени В.Н.Каразина, 2000. 24 с.

Словники:

14. Віняр Г. М., Шпачук Л. Р. Словник новотворів української мови кінця ХХ століття. Кривий Ріг: КДПУ, 2002. 180 с.
15. Зализняк А.А. Грамматический словарь русского языка. М., 1977.
16. Карпіловська Є. А. Кореневий гніздовий словник української мови: Гнізда слів з вершинами – омографічними коренями. Київ, 2002.
17. Колоїз Ж. В. Тлумачно-словотвірний словник okazіonalізмів. Кривий Ріг: Явва, 2003. 168 с.
18. Кузнецова А.И., Ефремова Т.Ф. Словарь морфем русского языка. М., 1986.
19. Лингвистический энциклопедический словарь. М., 1990.

20. Нелюба А. Лексико-словотвірні інновації (1983–2003): словник. Харків: ХНУ ім. Каразіна, 2004. 136 с.
21. Нові та актуалізовані слова та значення: словникові матеріали (2002–2010) / Кер. проекту і відп. ред. О. М. Тищенко. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. 280 с.
22. Нові слова та значення: словник / Уклали: Л. В. Туровська, Л. В. Василькова. Київ: Довіра, 2009. 271 с.
23. Полюга Л. М. Словник українських морфем: понад 45 000. Вид 3-є, допов. і випр. Київ: Довіра. 2009. 554 с. 24.
- Потиха З.А. Школьный словарь строения слов русского языка. М., 1987.
25. Русский язык. Энциклопедия / Под ред. Ф.П. Филина. М., 1979.
26. Сікорська З. С. Українсько-російський словотворчий словник. Київ, 1985.
27. Тихонов А.Н. Словообразовательный словарь русского языка в 2-х т. М., 1985. 28.
- Цыганенко Г.П. Словарь служебных морфем русского языка. К., 1982.

Допоміжна література

29. Бабій І. М., Лісняк Н. І. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. 88 с.
30. Богородицкий В.А. Общий курс русской грамматики. М., 1935.
31. Большой толковый словарь русского языка / гл. ред. С.А. Кузнецов.
URL:<https://gufo.me/dict/kuznetsov>
32. Вакарюк Л.О. Українська мова. Морфеміка і словотвір. Тернопіль. 2010. 200 с.
33. Вакарюк Л. О., Панцьо С. Є. Український словотвір у термінах. Словник-довідник. Тернопіль: Джура, 2007. 260 с.
34. Виноградов В.В. Русский язык: Грамматическое учение о слове. М., 1972.
35. Винокур Г.О. Заметки по русскому словообразованию // Избранные работы по русскому языку. М., 1959. С. 419-441.
36. Граудина Л.К., Ицкович В.А., Катлинская Л.П. Грамматическая правильность русской речи. Опыт частотно-стилистического словаря вариантов.
URL:<http://padaread.com/?book=22110>.
37. Еськова Н.А. Краткий словарь трудностей русского языка. Грамматические формы. Ударение. URL:
<https://obuchalka.org/2015101186919/kratkii-slovar-trudnostei-russkogo-yazika-grammaticheskie-formi-udarenie-eskova-n-a-1999.html>.
38. Ефремова Т. Ф. Новый словарь русского языка. Толково-словообразовательный. URL:
<https://gufo.me/dict/efremova>
39. Зализняк А.А. Грамматический словарь русского языка. URL:
<https://starling.rinet.ru/cgi-bin/response.cgi?root=%2fusr%2flocal%2fshare%2fstarling%2fmorpho&morpho=1&basename=morpho\zaliznia\dict&first=1>
40. Комплексний словник української мови: Орфоепія. Морфеміка. Морфологія. Словотвір. Орфографія / Уклад. О.О.Дудка, В.Д.Пономаренко, О.О.Тележкіна. Харків: Ранок, 2014. 640с. (Серія «Активне навчання»).
41. Кубрякова Е.С. Основы морфологического анализа. М., 1974.
42. Кубрякова Е.С. Роль словообразования в формировании языковой картины мира // Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира. М., 1988.
43. Лопатин В.В. Русская словообразовательная морфемика. Проблемы и принципы описания.- М., 1977.
44. Нариси з історії українського словотворення (іменникові конфікси) / П. І. Білоусенко, І. О. Іншакова, К. А. Качайло, О. В. Меркулова, Л. М. Стовбур. Запоріжжя–Кривий Ріг: ТОВ „ЛПС” ЛТД, 2010. 480 с.
45. Ожегов С.И., Шведова Н.Ю. Толковый словарь русского языка. URL:

<https://lexicography.online/explanatory/ozhegov/>

46. Орфоэпический словарь русского языка: Произношение, ударение, грамматические формы: Ок. 65000 слов/С.Н.Борунова, В.Л.Воронцова, Н.А.Еськова; под ред. Р.И.Аванесова. 5-е изд., испр. и доп. URL:

<https://obuchalka.org/20190829113483/orfoepicheskii-slovar-russkogo-yazika-proiznoshenie-udarenie-grammaticheskie-formi-okolo-65000-slov-borunova-s-n-voroncova-v-l-eskova-n-a-avanesov-r-i-1989.html>

47. Плющ М. Я. Граматика української мови: У 2 ч. Ч. I. Морфеміка. Словотвір. Морфологія: Підручник. Київ: Вища школа. 2005. 286 с.

48. Плющ М. Я. Граматика української мови. Морфеміка. Словотвір. Морфологія : підручник. 2-ге вид., доповнене. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2010. 328 с.

49. Пешковский А.М. Русский синтаксис в научном освещении. М., 1956.

50. Улуханов И.С. Словообразовательная семантика в русском языке и принципы ее описания. М., 1977.

51. Цыганенко Г.П. Состав слова и словообразование в русском языке. К., 1978.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

52. Вакарюк Л. О. Українська мова. Морфеміка і словотвір. Тернопіль. 2010. 200 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/1790137/>

53. Вакарюк Л. О., Панцьо С. Є. Український словотвір у термінах. Словник-довідник. Тернопіль: Джура, 2007. 260 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0004882> Грамота.ру—www.gramota.ru; www.rusyaz.ru; www.grammar.ru;

54. Електронний підручник з сучасної української мови. URL: <http://linguist.univ.kiev.ua/WINS/pidruchn/index.htm>.

55. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А., Карпіловський В. С., Недозим Т. І. Словник афіксальних морфем української мови. Київ, 1998. URL: http://lib.movahistory.org.ua/Slov_afiksalnykh_morfem.pdf

56. Культура письменной речи – www.grammar.ru

57. Национальный корпус русского языка - www.ruscorpora.ru

58. Нова мова. Проект розвитку української мови URL: <http://www.novamova.com.ua/217.html>.

59. Открытая русская электронная библио-www.rsloteka

60. Плющ М. Я. Граматика української мови. Морфеміка. Словотвір. Морфологія : підручник. 2-ге вид., доповнене. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2010. 328 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0000663>; URL: <https://www.twirpx.com/file/232630/>

61. Полюга Л. М. Словник українських морфем. Вид. 2-ге. Львів: Світ, 2001. 446 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001996>; <https://www.twirpx.com/file/239544/>

62. Русские словари – www.slovari.ru

63. Русский филологический портал – www.philology.ru

64. Словотвір. URL: <https://slovotvir.org.ua>

65. Словотвір сучасної української літературної мови / відп. ред. М. А. Жовтобрюх. Київ : Наук. думка, 1979. 405 с. (Автори: І. І. Ковалик, Л. О. Родніна, А. П. Грищенко, Л. А. Юрчук, Г. М. Гнатюк, В. М. Русанівський, К. Г. Городенська, Н. Ф. Клименко). URL: <http://www.inmo.org.ua/library.html>; URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?>; URL: <https://www.studmed.ru/science/yazyki-i-yazykoznanie/ukrainskiy-yazyk/grammatika/?page=2>

66. Тлумачний словник української мови: в 20-ти томах (електронна версія Українського мовно-інформаційного фонду НАН України). URL: <http://services.ulif.org.ua/expl/Entry/index?wordid=461&page=20>

67. Українська мова: Енциклопедія. Київ: Вид-во „Укр. енцикл.” ім. М. П. Бажана, 2004. 824 с. URL: <http://izbornyk.org.ua/ukrmova/um.htm>
68. Университетская электронная библиотека – infolio.asf.ru
69. Українська мова. Науковий журнал. Архів номерів. URL: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ukrm/texts.html

Додаток до робочої програми навчальної дисципліни _____
(назва дисципліни)

Дію робочої програми продовжено: на 20____/20____ н. р.

Заступник декана _____ факультету з навчальної роботи

(підпис) (прізвище, ініціали)

« ____ » _____ 20____ р.

Голова науково-методичної комісії _____ факультету

(підпис) (прізвище, ініціали)

« ____ » _____ 20____ р.